

בעצתך תנחני

גליון שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גליון 85

פרשת וישב

חיבור אל האומה

קטנה מחד גיסא וגדולה מאידך גיסא – יש בה הכל מכל מה שיש בעולם, מכל דבר קצת: קצת מדבר, קצת שלג, קצת שפלה, קצת הרים. מגוון עצום של צמחיה ובעלי חיים, בלי השוואה לשום מקום בעולם. היא מכריזה על עצמה שהיא ארץ נבחרת לעם נבחר, ארץ שמטרתה להיות הבסיס לעולם כולו.

היסטוריה – ההיסטוריה שלנו שלובה ואחוזה היטב שבקשר שלנו עם השם: יציאת מצרים, מעמד הר סיני, קבלת התורה, כיבוש הארץ על פי נביא ה', בנין בית המקדש, גלות מהארץ עקב מרידה בה', שיבה אליה על ידי הנביאים, בנין בית מקדש וכינון ממלכת יהודה בהדרגת אנשי כנסת הגדולה, התייסדות תקופת התנאים, חורבן הבית, כתיבת המשנה, נדידה לבבל והקמת מעצמה יהודית תורנית בה, התפזרות לכל רחבי העולם עם הקמת מרכזי תורה, ושיבה לארץ אחרי 1900 שנה, שוב בשם התנ"ך.

אופי לאומי – האופי היהודי ידוע ומפורסם בעולם כולו, בדיוק כפי שהתורה מתארת אותנו: עם קשה עורף. עם עסקנות, עם דעות, שבטוח שהוא צודק, שלא מוכן להתכופף בקלות, שאיכפת לו מכל דבר. עם חכם שקיבל את התורה והיא החכימה אותו יותר, עם שרוצה כל הזמן לתקן את העולם, עם שממציא המצאות בכל תחומי החיים, המצאות ששיפרו ומשפרות כל העת את חיי האנושות. הכל מותאם לתפקיד של התמקדות ברוחניות, שאיפה לאמת, והתדבקות בקב"ה, ולימוד דעת לכל באי העולם.

שפה – יש לנו שפה משלנו. אבל השפה הזו אינה אוסף הברות שהוחלט עליהן בתהליך מתמשך על ידי קבוצת בני אדם, אלא היא שפה שהגיעה ישירות מהקב"ה. שפה שבה נבראו שמים וארץ. שפה שבה לכל מילה יש משמעות עומק לפנים מעומק. שפה שמגדירה את המציאות.

ובכן, עם ישראל הוא עם, ויש לכך ביטוי בכל המאפיינים שמגדירים עם: חבל ארץ, היסטוריה, אופי לאומי ושפה. אבל המשמעות של הלאום שלנו היא משמעות של קדושה נשגבת.

יש כאן שני נושאים שהם אחד: יש נושא של התפקיד הרוחני שלנו בעולם, להיות שומרי תורה ונושאי דגל ה', ויש נושא של עצם מציאותנו כעם. להרגיש את עצמנו כעם בפני עצמו. שני הנושאים האלה הם אחד: אנחנו לא אוסף אנשים יחידים שצריכים לעבוד את השם. אנחנו עם אחד, שתפקידו הוא לעבוד את השם.

בשבוע שעבר כתבנו על הנושא של ההתייחסות לגויים, האם יש צורך להתכופף כלפיהם או להיפך. מסקנת הדברים היתה שכל הנושא של הכפיפות לגוי היא ענין טכני, מתוך אילוץ שטח ופרקטיקה חכמה, ולא מעבר לזה. כי ברמה העקרונית יש לזכור שאנחנו משרתי השם ועמו הנבחר, והגויים הם המשרתים שלנו. גם אם בפועל יש להיות חכמים ולא להיכנס להתנגשות חזיתית, עדיין עלינו לזכור את תמונת המצב האמיתית.

סיימנו את המאמר בכך שיש להבדיל בין גאווה יהודית לגאווה לאומית. גאווה לאומית היא דבר פסול, וגאווה יהודית היא דבר כשר. בעקבות כמה תגובות שהתקבלו על כך, יש צורך לחדד את הדברים.

לכל עם עלי אדמות יש מגוון דברים המייחדים אותה כאומה: יש לה חבל ארץ המיועד למגוריה, שפה לדבר בה, היסטוריה יחודית, אופי מסוים, מאכלים אהובים, צורת התנהלות מסוימת. היחודיות יוצרת הזהות פנימית בין כל בני העם.

עם ישראל הוא גם כן עם. לעם הזה יש יחודיות מהותית על פני כל העמים. לא רק חבל ארץ למגורים, אופי, מאכלים והיסטוריה, אלא משהו הרבה יותר עמוק, משהו שמייחד את העם הזה להיות כמו בעולם בפני עצמו: דרך חיים שנקבעה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

העם שלנו חי חיים אחרים לגמרי מהחיים של העולם כולו: חיים שהקב"ה מכתוב אותם ומורה מה בדיוק לעשות בהם. זו יחודיות שאין כמוה עלי אדמות.

ויחודיות זו מגדירה אותנו כעם בפני עצמו. כלשון הרס"ג: "אין אומתנו אומה אלא בתורתיה". תורת השם, שהיא בעצם ההדרכה הספציפית לחיים על כל צעד ושעל – היא המגדירה אותנו כעם.

גם לעם ישראל יש חבל ארץ, היסטוריה, אופי, ומאכלים מסוימים מקובלים. אך הכל מקבל גוון אחר לגמרי, והכל טובב סביב התפקיד הנשגב שלנו: לחיות חיים לאורו של הקב"ה, ולהיות סמל ודוגמה ומורי דרך לכל העולם כולו. בלשון חז"ל: "לתקן עולם במלכות ש-די". וכפי שנפרט:

חבל ארץ – הארץ שאנחנו גרים בה היא ארץ קדושה, המתאימה בדיוק לתפקיד שלנו. ארץ ישראל היא ארץ מוזרה ושונה מכל הארצות – היא לא מחזיקה שום עם חוץ מעם ישראל. אף אחד לא הצליח להתיישב בה חוץ מאיתנו. היא

הסיבה האחת – יש לנו אחריות על עם ישראל. "כל ישראל ערבים זה לזה". כל עוד שאין לנו תודעה של "אומה", שאין הפנמה שהתפקיד שלנו הוא תפקיד של עם ואנחנו גוף אחד – עלולה להיות אדישות מסוימת לגורל הרוחני של אחינו. עלול להיווצר מבט קר ומנוכר על כל מי שלא נמנה על החוג שלנו.

קיים למשל נושא של "חוק השבות". במסגרת חוק זה זכאים לעלות לארץ גויים גמורים, נכדים ליהודים. האם יש איכפתיות שהחוק הזה ישונה, לחסום כניסת גויים לארץ ישראל? הרי אין ספק שהדבר עלול לגרום להתבוללות. נכון, לא בקרית ספר או ברמות, אבל בראשון לציון בהחלט כן. מה יותר איכפת לנו, מימון ממשלתי לגניזה או תיקון החוק הזה? זו השאלה, האם אדם רואה את עצמו כיהודי, כחלק מהסיפור הגדול של כל עם ישראל, או שהוא רואה את עצמו רק כחודי מגזרי מסוים, וכל השאר – כן, יש מצוה לדאוג להם, אבל בסדר, יש עוד מצוות.

מסיבה נוספת יש צורך להעצים את הלאומיות היהודית, כי במקום שלא נכנסים מים נכנסים נחשים ועקרבים. כלומר: רגש הלאומיות הוא עובדה קיימת, ואצל צעירים הוא תופס מקום נרחב. אם לא מחנכים ללאומיות יהודית, נוצרת משיכה ללאומיות ריקה מתוכן. עובדה היא שכאשר מדינת ישראל מנצחת במשחק כדורגל בינלאומי – שמחה וישון בפנימיות של הישיבות. כאשר לפני כמה שנים מדינת ישראל זכתה במקום ראשון בתחרות גויית עולמית מגונה כל שהיא – נשמעו שאגות שמחה בקרב נוער חרדי מהבתים הטובים ביותר. ולא מדובר על נוער שוליים, כלל וכלל לא.

כנראה שאי אפשר למחוק את תחושת הזהות הלאומית. אבל אפשר לעשות משהו אחר: לצקת תוכן ומשמעות במושג "יהודי". אנחנו לא רק מצביעי "יהדות התורה" או "ש"ס". אנחנו בראש ובראשונה יהודים, בנים לעם נבחר.

יש צורך להכיר את ההיסטוריה של עם ישראל. החילונים מכירים את ההיסטוריה של עם ישראל בערך מתקופת הקמת המדינה והלאה, וזה באמת נורא ואיום. אבל הבה נשאל את עצמנו – ומה ההיסטוריה שאנחנו החרדים מכירים? האם רק מעת הקמת ישיבת וואלאז'ין? מה רמת המודעות למה שעבר על עם ישראל ב-3,300 שנותיו מאז מעמר הר סיני? מה רמת הקשר הפנימי עם כל המאורעות הללו? איך יתכן מצב שבו אברך לא יודע האם הסיפורים של הגמרא בגיטין על חורבן הבית, קמצא ובר קמצא וחורבן ביתר, מדברים על בית ראשון או על בית שני?...

וכאן הדברים מתקשרים למאמר הקודם: החיבור לעם ישראל, התחושה של גאווה יהודית – חשובים ביותר לכל עצם תפקידנו בעולם. הדבר כמובן משליך על היחס לערבים. כי אם יש גאווה פנימית ביהדותנו, ורצון להרמת קרן ישראל – נוצר כעס על האומה שמנסה לפגוע ולהציק לעם ישראל. זה כעס לאומי. גם את הכעס הזה יש לנתב לדרכים נכונות, לא להתגרות מיותרת בשונאי ישראל, אלא לשאיפה אמיתית להרמת קרן ישראל ולשליטה על ארץ ישראל, לקדש בה את שם ה' ולחיות בה כיהודים אמיתיים.

הציונות החילונית העצימה וחיידה את המסר שאנחנו עם, עם גאווה לאומית, ומגיע לנו לקבל את הזכויות של כל עם עלי אדמות ולא להיות פזורים ונרמסים תחת כל הגויים. הרעיון הבסיסי שאנחנו עם – הוא רעיון נכון, כמובן. יהודים הם עם, הם לא אוסף יחידים שבמקרה כולם שומרים תורה ומצוות. הקב"ה כרת ברית בינו לבין "עם". הוא בחר בעם: "אשר בחר בנו מכל העמים". הוא לא בחר יחידים מבין העמים, אלא עם מבין העמים.

אבל העיוות הנורא היה לקחת את האומה הקדושה שלנו ולהפוך אותה לאומה פשוטה ככל העמים, שהיחודיות שלה מסתכמת בזה שהיא אומה בפני עצמה, בזה שיש לה דגל, ושפה, וצבא, וחבל ארץ, ועצמאות מדינית, והימנון. ועל זה נזעקו גדולי האומה למלחמה, על העיקור מכל תוכן של המושג הקדוש "אומה יהודית", והפיכתו לאומה ככל האומות.

בעקבות המלחמה בציונות נוצר צורך להדגיש ולחדד את הצד השני, את דברי הרס"ג: "אין אומתנו אומה אלא בתורתיה". אנחנו מתייחדים בתורתנו, בתפקידנו הקדוש, לחיות לפי הוראותיו של הקב"ה, לחיות חיים בצל ה'. החידוד של המסר פגע קצת בצד השני: נשכחה קצת המודעות לנושא של "אומה". אנחנו אומה, אנחנו עם. וכן, לעם הזה יש חבל ארץ, ושפה, ואופי, וקו שמאחד את כולם. אבל הכל קדוש ונשגב, בעל תכלית עולמית ונצחית.

רגש הלאומיות הוא אחד הרגשות החזקים בלב האדם. להיות לאומי פירושו להרגיש חיבור פנימי לקבוצה שאני משויך אליה. אם אני חי במדינה מסוימת אני רוצה שהמדינה הזו תצליח, כי אני מרגיש את עצמי מזוהה איתה, חלק ממנה. לאומה שלמה יש עוצמה, וכל פריט מבני האומה רוצה להרגיש את העוצמה של האומה שלו, להזדהות עם זה, להיות חלק מהסיפור הזה.

המלחמה עם הציונות בהיוסדה היתה קשה מאוד, כי הציונות פרטה על הרגשות הכי חזקים בלב, רגשות הגאווה הלאומית. היא קראה לצעירים: יהודים, תפסיקו להיות שפלים בעיני עצמכם! תתאגדו, נשוב להיות עם מאוחד, נראה לכולם מי אנחנו! נדרוש שיבה לארץ אבותינו, נתחבר שוב אל ההיסטוריה שלנו!

היה קשה מאוד להילחם ברגש הזה, ולכן כאשר היה צורך לבחור בין התורה לבין הגאווה הלאומית - הציונות הצליחה להפיל חללים רבים. אבל כיום שאנחנו כאן בארצנו הקדושה ושומרים תורה ומצוות בכל ליבנו – אנחנו יכולים וצריכים לחדד שוב את הרעיון, שאנחנו לא רק אוסף יחידים אלא עם אחד, עם שיש לו תפקיד היסטורי ונצחי, לתקן עולם במלכות ש-די, עם מוצלח ומוכשר שהפך את העולם, והותיר חותם בכל מקום בוואו. לטפח גאווה לאומית, אבל לא לאומית במובן השטחי והעקום שלה, אלא לאומית במובן הקדוש והנשגב: עם ה'.

יש צורך חיוני לחדד את המבט הזה ולהעצים את הלאומיות היהודית, משתי סיבות:

להצטרפות לרשימת התפוצה
לקבלת מאמרים שבועיים:
B0548407520@gmail.com